

The Evaluation of the Effectiveness of a Camping Project at Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Korada Mattayakorn

Ph.D. (Exercise and Sport Science), Lecturer
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Sumet Promin

M.Ed. (Physical Education), Assoc. Prof.
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Nopadol Nimsuwan

E.D. (Educational Administration), Asst. Prof.
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Received: July 27, 2019/ Revised: April 2, 2020/ Accepted: April 21, 2020

Abstract

The main objective of this study was to evaluate the effectiveness of a camping project at Prince of Songkla University, Hat Yai Campus. This study assessed the following factors: context, input, process and product. The target group for this study consisted of 78 students who registered for the camping subject and joined the field training program in the camp at Krung Ching Waterfall (Khao Luang National Park), Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province. A questionnaire was used to collect opinions about the implementation of the field camp project. The reliability of the questionnaire was 0.79. Data were analyzed by using descriptive statistics including frequencies, percentages, means, and standard deviations. The results showed that the factors related to input, product, and process were appropriate at the highest level, with the average of 4.65, 4.62, and 4.55 respectively, while the context factor was appropriate at the high level with an average of 4.39.

Keywords: Camping, Evaluation, Effectiveness, Prince of Songkla University

การประเมินประสิทธิภาพโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

กรรฎา มาตยากร

ปร.ด. (วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา), อาจารย์
ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

สุเมธ พรหมอินทร์

คม. (พลศึกษา), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

นพดล นิมสุวรรณ

ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

วันรับบทความ: 27 กรกฎาคม 2562/ วันแก้ไขบทความ: 2 เมษายน 2563/ วันตอบรับบทความ: 21 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อประเมินประสิทธิภาพโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ วัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อประเมินปัจจัยด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ และผลผลิต กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาปริญญาตรีทุกชั้นปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาค่ายพักแรมและเข้าร่วมโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม ณ น้ำตกกรุงชิง (อุทยานแห่งชาติเขาลง) อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 78 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.79 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และกระบวนการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.65, 4.62 และ 4.55 ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

คำสำคัญ: ค่ายพักแรม, การประเมิน, ประสิทธิภาพ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทนำ

ปัจจุบันกระบวนการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ต้องคำนึงถึง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ที่ต้องการเห็นเยาวชนมีทักษะ 3R และ 7C โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะต่าง ๆ และผู้เรียนต้องสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ พร้อมทั้งจะเป็นพลเมืองในการก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) ที่มีเป้าหมายจะพัฒนาประเทศให้มีความได้สูงและขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ตามหลักการพัฒนาที่สมดุล 4 มิติ ได้แก่ มีความสมดุลในความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีสังคมที่ยุติธรรม และการเสริมสร้างภูมิปัญญามนุษย์ ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางวิชาการและการดำเนินชีวิต ผู้สอนต้องเข้าใจคุณลักษณะเฉพาะและความแตกต่างของผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งเรียกกันว่านักศึกษาเจนเอเรชันแซด (MTHAI, 2016) เป็นกลุ่มที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา โดยลักษณะของนักศึกษา Gen Z จะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นก้าวร้าวกว่าเด็กในสมัยก่อน กล้าพูดกล้าขอ เพราะครอบครัวสมัยใหม่ส่วนใหญ่มีลูกเพียงหนึ่งคนหรือสองคน ทั้งนี้ การไม่มีพี่น้องทำให้เด็กไม่ได้เรียนรู้ถึงคำว่าเสียสละ อยากได้อะไรก็ได้ มีความอดทนในการรอคอยต่ำ จากผลสำรวจยังพบอีกว่าเด็กเจนแซดมักทำอะไรเพื่อตนเองก่อน ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มทักษะการดำเนินชีวิตที่เน้นในรูปธรรมให้ผู้เรียนได้เห็นและปฏิบัติจากประสบการณ์จริง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีการจดจำและเกิดทักษะการเรียนรู้ได้ดี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การประเมินผลโครงการตามแนวคิดชิปโมเดลของ Stufflebeam & Shinkfield (2007)

เป็นการประเมินกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยทำการประเมินสภาพการณ์ วัตถุประสงค์ ปัจจัยกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ของโครงการเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและบริหารโครงการ มุ่งเน้นการประเมินใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (context evaluation) ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนเหมาะสม มีความเป็นไปได้ของโครงการหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) ได้แก่ ทีมงาน วิทยากรค่ายพักแรม ขวาค่าย และโปรแกรมค่ายพักแรม เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้ทั้งบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ปัจจัยที่กำหนดมีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ รูปแบบกิจกรรมที่ได้เลือกสรรแล้วมีความเป็นไปได้และเหมาะสมเพียงใด 3) ด้านกระบวนการ (process evaluation) ได้แก่ การปฏิบัติงานของทีมงาน การดำเนินโปรแกรมค่ายพักแรมเป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง 4) ด้านผลผลิต (product evaluation) ได้แก่ กิจกรรมในการอยู่ค่ายพักแรมที่ส่งผลต่อความรู้ ความสามารถ ทักษะต่อการเรียนวิชาค่ายพักแรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง รวมถึงการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการร่วมด้วย เพื่อตรวจสอบคุณภาพของผลลัพธ์ ผลกระทบหรือผลข้างเคียงต่าง ๆ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2542) อีกทั้งเป็นการ

ตอบคำถามว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ ทั้งนี้ ผลการวิจัยนอกจากทำให้ทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการแล้วนั้นยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและปรับปรุงกิจกรรมให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง

โครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาค่ายพักแรม รหัสวิชา 895-036 ที่เปิดสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไปของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติภาคสนามจริงในรูปแบบการเดินทาง เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดี สามารถปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และมีความสุข รวมถึงการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ด้วยกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และกิจกรรมเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน ทั้งนี้ ตั้งแต่ดำเนินการจัดทำโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมยังไม่มีข้อมูลการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบและไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าโครงการมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนตามความมุ่งหวังที่วางไว้ หรือมีข้อดีและข้อเสียที่จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะประเมินประสิทธิภาพของโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม โดยใช้กรอบการประเมินตามแนวคิดของชิป (CIPP Model) ของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) เป็นการประเมินแนวทางในการตัดสินใจควบคู่ไปกับกิจกรรมการประเมินทุกขั้นตอน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2549)

โดยผ่านการประเมินที่เป็นระบบ สามารถเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งชิปโมเดลนี้สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ (สุวิมล ติรภานันท์, 2543) อีกทั้งจะทำให้การประเมินผลโครงการในครั้งนี้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินประสิทธิภาพโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

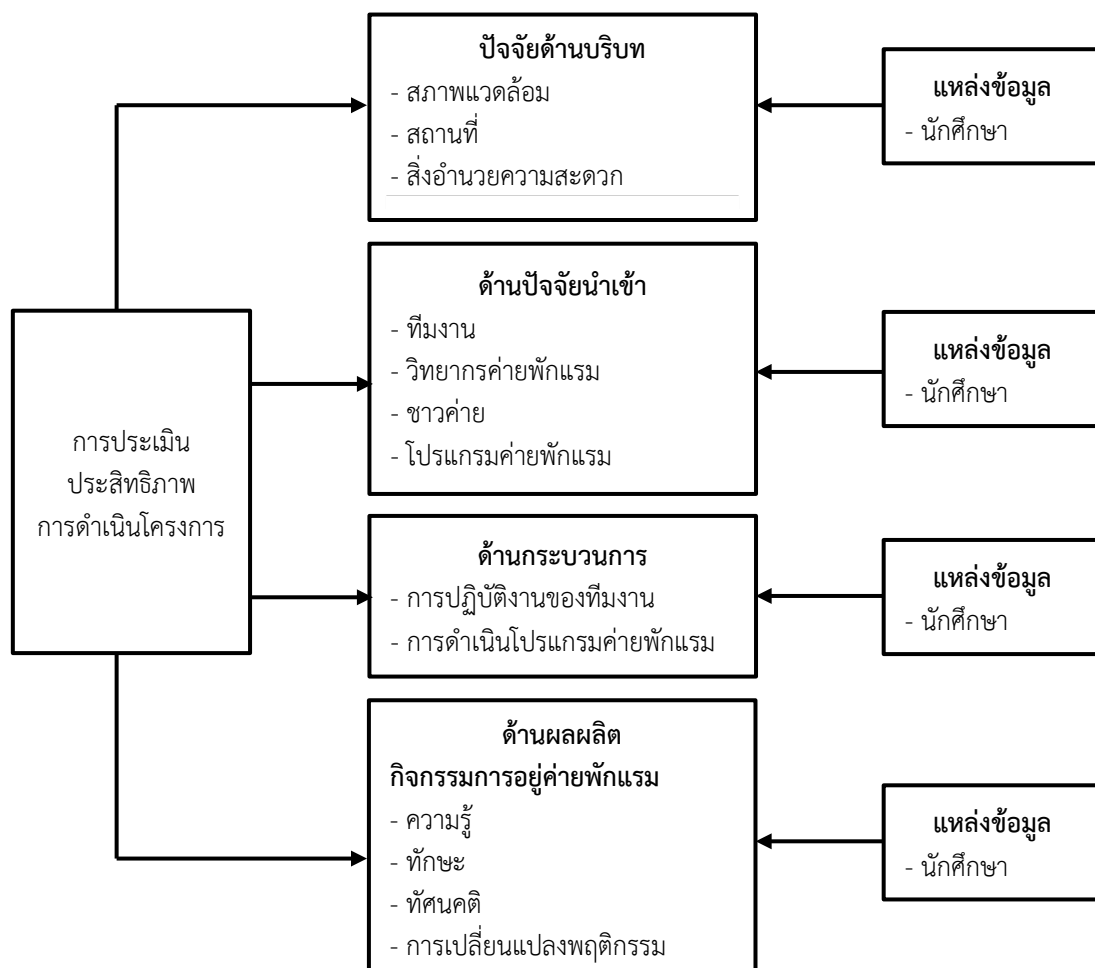
1. เพื่อประเมินปัจจัยด้านบริบท ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ทีมงาน วิทยากรค่ายพักแรม ขวค่าย และโปรแกรมค่ายพักแรม
3. เพื่อประเมินกระบวนการ ได้แก่ การปฏิบัติงานของทีมงาน และการดำเนินโปรแกรมค่ายพักแรม
4. เพื่อประเมินผลผลิต ได้แก่ กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมที่ส่งผลต่อความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปป์ (CIPP Model) ของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) นำมาประยุกต์ในกรอบแนวคิดการทำวิจัยการประเมินผลการดำเนิน “โครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่” ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยประเมินผลโครงการ โดยศึกษาและเก็บข้อมูลจากการประเมินตามรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ตามแนวคิดของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) 4 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านบริบท ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ทีมงาน วิทยากรค่ายพักแรม ขวาค่าย และโปรแกรมค่ายพักแรม 3) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การปฏิบัติงานของทีมงาน และการดำเนินโปรแกรมค่ายพักแรม 4) กิจกรรมในการอยู่ค่ายพักแรมที่ส่งผลต่อสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ

ทัศนคติต่อการอยู่ค่ายพักแรมและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือนักศึกษาปริญญาตรีทุกชั้นปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาค่ายพักแรม รหัสวิชา 895-036 ปีการศึกษา 2/2561 และเข้าร่วมโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม ณ น้ำตกกรุงชิง (อุทยานแห่งชาติเขาลวก) อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 88 คน สามารถเก็บข้อมูลจริงได้ จำนวน 78 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการดำเนินโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบถามของ วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และรัชราวลี สว่างอรุณ (2555) โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ CIPP Model ใน 4 ด้าน รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน คือ เพศ ชั้นปี ประสบการณ์ในการอยู่ค่ายพักแรม (การเป็นสมาชิกค่าย) และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม ใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม จำนวน 9 ข้อ

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า จำนวน 17 ข้อ

2.3 ด้านกระบวนการ จำนวน 17 ข้อ

2.4 ด้านผลผลิต จำนวน 26 ข้อ

แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในด้านความครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหาในประเด็นและสาระสำคัญตรงตามวัตถุประสงค์ต้องการวัด รวมทั้งความเหมาะสมของสำนวนภาษา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยมากกว่า .60 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกานันท์, 2550) ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.77- 1.00 แล้วนำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน และนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่า ความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า .60 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกานันท์, 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.79

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Google forms เพื่อสร้างแบบสอบถาม

ดังกล่าวในสื่อออนไลน์จากนั้นนำลิงก์ (link) ของแบบสอบถามไปวางไว้ในกลุ่มเรียนแบบปิดของรายวิชาค่ายพักแรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบนเฟซบุ๊ก พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มเป้าหมายช่วยตอบแบบสอบถาม ซึ่งระยะเวลาการเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้นรวม 14 วัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2562 ถึง 21 เมษายน 2562

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เกณฑ์พิจารณาค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับความคิดเห็น ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายทั้งภาพรวม และรายด้าน โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ที่แบ่งเกณฑ์ตามมาตรฐานค่า 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.51 – 4.50	เห็นด้วยมาก
2.51 – 3.50	เห็นด้วยปานกลาง
1.51 – 2.50	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.50	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 และเพศชาย จำนวน 13 คน ร้อยละ 16.70 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับชั้นปี 1 จำนวน 61 คน ร้อยละ 78.20 ตามด้วยปี 3 จำนวน 8 คน ร้อยละ 10.30 ปี 4 จำนวน 5 คน ร้อยละ 6.40 และปี 2 จำนวน 4 คน ร้อยละ 5.10 ตามลำดับ มีประสบการณ์ในการอยู่ค่ายพักแรม (การเป็นสมาชิกค่าย) 1-3 ครั้ง จำนวน 51 คน ร้อยละ 65.40 และมากกว่า 6 ครั้ง จำนวน 15 คน ร้อยละ 19.20 โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม จำนวน 43 คน (55.10) ดังตาราง 1

ตาราง 1

ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	13	16.70
หญิง	65	83.30
ชั้นปี		
ปี 1	61	78.20
ปี 2	4	5.10
ปี 3	8	10.30
ปี 4	5	6.40
ประสบการณ์ในการอยู่ค่ายพักแรม (การเป็นสมาชิกค่าย)		
1-3 ครั้ง	51	65.40
4-6 ครั้ง	12	15.40
มากกว่า 6 ครั้ง	15	19.20
ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม		
ไม่เคย	35	44.90
เคย	43	55.10

2. ผลการประเมินการดำเนินโครงการ ฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ตามความคิดเห็นของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.53) ทั้งนี้ สามารถสรุปผลตามรายด้านได้ดังนี้

2.1 ผลการประเมินด้านบริบท (context evaluation) ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.71) เมื่อจำแนกตามรายการประเมิน พบว่า ทุกรายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ สถานที่ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.68) รองมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.73) ตามมาด้วยสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.91) ตามลำดับ

2.2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) ได้แก่ ทีมงาน วิทยากรค่ายพักแรม ขวค่าย โปรแกรมค่ายพักแรม โดยรวมมี

ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.43) ในแต่ละรายการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ วิทยากรค่ายพักแรม ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.61) ทีมงาน ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47) โปรแกรมค่ายพักแรม ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54) และ ขวค่าย ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

2.3 ผลการประเมินด้านกระบวนการ (process evaluation) ได้แก่ การปฏิบัติงานของทีมงาน การดำเนินโปรแกรมค่ายพักแรม โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.49) ในแต่ละรายการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ การปฏิบัติงานของทีมงาน ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.50) และการดำเนินโปรแกรมค่าย ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

2.4 ผลการประเมินด้านผลผลิต (product evaluation) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยจัด

กระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมดังนี้ กิจกรรมพิธีเปิดค่ายพักแรม การปฐมนิเทศการอยู่ค่าย กิจกรรมจัดเตรียมที่พักและการกางเต็นท์ กิจกรรมการเดินทางไกล กิจกรรมออกกำลังกายยามเช้า กิจกรรมเรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ 4 ฐาน กิจกรรมการแสดงรอบกองไฟ และกิจกรรมพิธีปิดค่ายพักแรมและกิจกรรมอำลา โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.48) ในแต่ละรายการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้

กิจกรรมการเดินทางไกล ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.44) กิจกรรมพิธีปิดค่ายพักแรมและกิจกรรมอำลา ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.53) กิจกรรมเรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ 4 ฐาน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.48) กิจกรรมการแสดงรอบกองไฟ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.54) กิจกรรมจัดเตรียมที่พักและการกางเต็นท์ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.55) กิจกรรมออกกำลังกายยามเช้า ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) และกิจกรรมพิธีเปิดค่ายพักแรม การปฐมนิเทศการอยู่ค่าย ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการดำเนินโครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมตามความคิดเห็นของนักศึกษา โดยรวมและรายด้านซึ่งสามารถแสดงผลในแต่ละปัจจัย ($n = 78$)

รายการประเมินความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการประเมิน
ด้านบริบท			
1. สภาพแวดล้อม	4.32	0.91	มาก
2. สถานที่	4.49	0.68	มาก
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	4.36	0.73	มาก
รวม	4.39	0.71	มาก
ด้านปัจจัยนำเข้า			
1. ทีมงาน	4.70	0.47	มากที่สุด
2. วิทยากรค่ายพักแรม	4.73	0.61	มากที่สุด
3. ขวาค่าย	4.57	0.47	มากที่สุด
4. โปรแกรมค่ายพักแรม	4.58	0.54	มากที่สุด
รวม	4.65	0.43	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ			
1. การปฏิบัติงานของทีมงาน	4.58	0.50	มากที่สุด
2. การดำเนินโปรแกรมค่ายพักแรม	4.53	0.52	มากที่สุด
รวม	4.55	0.49	มากที่สุด
ด้านผลผลิต			
1. กิจกรรมพิธีเปิดค่ายพักแรมและปฐมนิเทศการอยู่ค่าย	4.54	0.61	มากที่สุด
2. กิจกรรมจัดเตรียมที่พักและการกางเต็นท์	4.62	0.55	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเดินทางไกล	4.70	0.44	มากที่สุด
4. กิจกรรมออกกำลังกายยามเช้า	4.55	0.61	มากที่สุด
5. กิจกรรมเรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ 4 ฐาน	4.64	0.48	มากที่สุด
6. กิจกรรมการแสดงรอบกองไฟ	4.63	0.54	มากที่สุด
7. กิจกรรมพิธีปิดค่ายพักแรมและกิจกรรมอำลา	4.66	0.53	มากที่สุด
รวม	4.62	0.48	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการประเมินการดำเนินโครงการ ฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมตามความคิดเห็น ของนักศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบริบท (context evaluation) ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีรายการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ เป็นเพราะมีการวางแผนจัดระเบียบที่พักและสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม ปลอดภัยไม่อยู่ในแหล่งอันตราย และสภาพแวดล้อมมีความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี การเดินทางสะดวกสบาย อีกทั้ง สิ่งอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้าน อุปกรณ์ปฐมพยาบาล อุปกรณ์ค่าย สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ครบถ้วน ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น มีความสำคัญส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ค่ายพักแรม (พรรณธิดา ใจเที่ยง และสมบัติ กาญจนกิจ, 2554) ทำให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และ รัชราวลี สว่างอรุณ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยด้าน สถานที่ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่า การเลือกสถานที่ต้องเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม ค่ายพักแรม อีกทั้งมีความเหมาะสมกับประเภท ค่ายและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมยังช่วยส่งเสริม การเรียนรู้และการใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้อื่น การช่วยเหลือซึ่งกัน การประสานงาน การทำงานเป็นทีม โดยสอดแทรกผ่านกิจกรรมร่วมกันอีกด้วย (กฤติกา สายณะรัตชัย และคมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, 2559) ซึ่ง โครงการฝึกภาคสนามการอยู่ค่ายพักแรมนี้เป็น รูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้นท่ามกลางธรรมชาติเพื่อ ปลุกจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมให้ นักศึกษาเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการ ปรับตัวเข้าหากันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) ผลการวิจัยพบว่า วิทยาการ

ค่ายพักแรม ทีมงานโปรแกรมค่ายพักแรม และชาว ค่าย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวได้ คือ วิทยาการค่ายพักแรมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมที่มี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ วิทยาการ ทีมงานต้องเป็นผู้มี ความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการเป็นผู้นำ นันทนาการ มีอารมณ์สนุกสนาน มีปฏิภาณไหวพริบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความกระตือรือร้น (สมบัติ กาญจนกิจ, 2540) สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ ผู้เข้าร่วมอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สมควร โพธิ์ทอง (2554) และวิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และรัชราวลี สว่างอรุณ (2555) ที่พบว่า ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าด้าน วิทยาการค่ายพักแรม มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ตามด้วยทีมงานมีความรู้ความสามารถและมี ประสบการณ์ในการจัดค่ายพักแรม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า โปรแกรมค่ายพักแรมที่ดีจะ ส่งผลต่อผู้เข้าร่วม กล่าวได้ว่าโปรแกรมค่ายพักแรม เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ผู้เข้าร่วมให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตาม เป้าหมายที่วางไว้ (วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว, 2549) ทั้งนี้การจัดประสบการณ์หรือโปรแกรมการเรียนรู้ ให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติจริงมีความสำคัญ ก่อเกิด การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมด้านสติปัญญา ทักษะ และจิตใจ (กฤติกา สายณะรัตชัย และ คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, 2559) สามารถนำความรู้ไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3. ความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการ (process evaluation) ผลการวิจัยพบว่า การ ปฏิบัติงานของทีมงาน และการดำเนินโปรแกรมค่าย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่า นอกจากวิทยาการผู้นำกิจกรรมแล้วนั้น การ ปฏิบัติงานของทีมงานและการดำเนินกิจกรรมโปรแกรม ค่ายก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นชาวค่ายให้รู้จัก แสวงหาความรู้และคำตอบ เกิดการคิดวิเคราะห์และ คิดสร้างสรรค์ เกิดความสนใจและเข้าใจอยากเรียนรู้ เพิ่มเติม (เทพสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย, 2554) รวมถึงช่วย ปลุกฝังทัศนคติ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม นำไปสู่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีของชาวค่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สมควร โพธิ์ทอง (2554) ที่พบว่า

ผู้เข้าร่วมโครงการค่ายพักแรมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินการเรียนรู้ค่ายพักแรมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของทีมงานที่วางแผนจัดกิจกรรมที่หลากหลายจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมที่ดำเนินการตามโปรแกรมค่าย ทั้งนี้ทีมงานหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินโปรแกรมค่าย รวมถึงมีส่วนของผู้รับผิดชอบต่อสมาชิกค่ายที่เหมาะสมเพียงพอ (วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และ รัชราวไล สว่างอรุณ, 2555) เพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านผลผลิต (product evaluation) ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเดินทางไกล พิธีปิดค่ายพักแรมและกิจกรรมอำลา กิจกรรมเรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ 4 ฐาน กิจกรรมการแสดงรอบกองไฟ กิจกรรมจัดเตรียมที่พักและการกางเต็นท์ กิจกรรมออกกำลังกายยามเช้า และกิจกรรมพิธีเปิดค่ายพักแรม การปฐมนิเทศการอยู่ค่าย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นในค่ายพักแรมตรงตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้เป็นผู้สามารถใช้ร่างกายและเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (เทพสิทธิ์ กุลธวัชชัย, 2554) โดยทุกกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วม ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคี สร้างความสนุกสนาน ทำหาย แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับทฤษฎีการแสดงออกแห่งตน (self-expression theory) ของ Elmer Mitchell & Bernard Mason (สมบัติ กาญจนกิจ, 2540; เทพสิทธิ์ กุลธวัชชัย, 2554) ที่กล่าวว่า การเล่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการแสดงออกด้านทักษะ และความสามารถของมนุษย์ ทั้งช่วยตอบสนองการแสดงออกทางด้านทัศนคติและนิสัยของคน ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยความมั่นคงปลอดภัย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ McLean & Hurd (2011) ที่กล่าวว่าธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์จะต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ โดยกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว

จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงความสามารถและความเป็นตัวตนให้เป็นที่ยอมรับยกย่องชมเชยจากกลุ่มสมาชิก อีกทั้ง สมควร โพธิ์ทอง (2554) ที่พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวค่ายผ่านกิจกรรมเรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ 3 ฐาน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เนื่องจากกิจกรรมในแต่ละฐานช่วยส่งเสริมการแสดงออก ทำหายและสนุกสนานเหมาะสมกับเพศและวัยของชาวค่าย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับวิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และรัชราวไล สว่างอรุณ (2555) ที่พบว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านผลผลิต ได้แก่ กิจกรรมตามโปรแกรมค่ายมีผลต่อความรู้ ทักษะ ทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมในค่ายพักแรมตรงตามความต้องการของชาวค่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการประเมินประสิทธิภาพโครงการการอยู่ค่ายพักแรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาโครงการดังนี้

การเลือกสถานที่มีความเป็นธรรมชาติ นับเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งทีมงานหรือผู้สอนสามารถใช้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นสื่อในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนวิทยากรและการดำเนินโปรแกรมกิจกรรมที่หลากหลายจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมที่ดำเนินการตามโปรแกรมค่าย อีกทั้งการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ยังเป็นบททดสอบความอดทน ความเสียสละ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และความสามารถของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อพิจารณาลักษณะพื้นฐานของกลุ่ม

ตัวอย่างเท่านั้น แต่มีได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลทางสถิติ ดังนั้น จึงควรศึกษาและเปรียบเทียบถึงปัจจัยของคณะ ชั้นปี และประสบการณ์ในการอยู่ค่ายพักแรม (การเป็นสมาชิกค่าย) ที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้การอยู่ค่ายพักแรม

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพประสิทธิภาพกระบวนการอยู่ค่ายพักแรม เช่น ใช้เทคนิคการ

สัมภาษณ์ อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ตอบปัญหาวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ในการประเมินประสิทธิภาพโครงการการอยู่ค่ายพักแรม เช่น คุณลักษณะทางพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=38880&Key=news_research
- กฤติกา สายณะวัตรชัย และคมสิทธิ์ เกียนวัฒนา. (2559). การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวค่ายพักแรมเพื่อเยาวชน. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 17(32), 89-99.
- เทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย. (2554). *การนันทนาการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณธิดา ใจเที่ยง และสมบัติ กาญจนกิจ. (2554). *แนวทางพัฒนาการจัดการค่ายพักแรมฤดูร้อนสำหรับเด็ก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*.
- วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว. (2549). *การจัดการค่ายพักแรม (Camp Management)*. กรุงเทพฯ. จินดาสาส์นการพิมพ์.
- วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และรัชราวุธ สว่างอรุณ. (2555). การวิจัยเชิงประเมินผลโครงการการอยู่ค่ายพักแรมเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารคณะพลศึกษา*, 15(ฉบับพิเศษ), 547-552.
- สมควร โพธิ์ทอง. (2554). การประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาการการอยู่ค่ายพักแรม. *วารสารคณะพลศึกษา*, 14(1), 1-16.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2540). *นันทนาการชุมชนและโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2549). *วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2543). *การประเมินโครงการ:แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ประเทศไทย 4.0* http://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf
- McLean, D., & Hurd, A. (2011). *Kraus' recreation and leisure in modern society*. Jones & Bartlett Publishers.
- MTHAI. (2016). *เรื่องจริงวัยรุ่นยุคใหม่ Gen Z คนเกิดหลัง 1995*. <https://teen.mthai.com/variety/62288.html>
- Stufflebleam, Daniel L. & Shinkfield, Anthony J. (2007). *Evaluation Theory, Models, & Application*. San Francisco: John Wiley & Sons.